

О. Г. Хрішева

студ. III курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: д.ю.н., проф. О. А. Чуваков

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО КВАЛІФІКАЦІЇ БАНДИТИЗМУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зважаючи на реалії сьогодення – класова диференціація суспільства; зростання безробіття, зниження добробуту основної частини населення – злочинність перетворюється на глобальну загальнолюдську проблему, яка потребує невідкладного вирішення. За останні десятиліття основним фактором, що визначає характер криміногенної ситуації в Україні, є організована злочинність – складне деструктивне кримінально-правове явище, однією з найбільш небезпечних форм прояву якого є бандитизм. За офіційними даними Міністерства внутрішніх справ України за перші 6 місяців 2017 р. працівниками правоохоронних органів виявлено 109 організованих груп та злочинних організацій.

Стрімко зростаючі масштаби бандитизму представляють реальну загрозу для життя, здоров'я громадян, власності, громадського порядку та громадської безпеки, адже діяльність банд спрямована на вчинення нападів, що полягають у насильницькому заволодінні майном, вбивствах, розбійних нападах тощо.

Актуальність обраної нами теми обумовлюється тим, що наразі, незважаючи на велику кількість наукових публікацій, у теорії кримінального права кримінально-правова сутність бандитизму повно та всебічно досі не досліджена; у правозастосовній діяльності під час кваліфікації злочинів, скоєних бандою, на жаль, все ще нерідко виникають проблемні питання, пов'язані з неоднозначним тлумаченням кримінально-правових ознак цього об'єднання.

До окремих аспектів досліджуваної теми у своїх працях звертаються такі вчені: М. Бажанов, Р. Чорний, А. Вознюк, М. Павлик, І. Родіонов та інші.

Відповідно до ст. 257 Кримінального кодексу України (далі КК України) бандитизм полягає в організації озброєної банди з метою нападу на підприємства, установи, організації чи на окремих осіб, а також участі у такій банді або у вчинюваному нею нападі [1]. При кваліфікації конкретних суспільно небезпечних діянь, що здійснюються організованою озброєною злочинною групою, створеною з метою здійснення нападів на громадян та організації,

постає декілька важливих запитань: по-перше, чи повинні такі випадки розцінюватися як ідеальна чи реальна сукупність злочинів, або це свідчить про наявність конкуренції норм? по-друге, якщо ми приходимо до висновку щодо наявності конкуренції норм, яка саме норма кримінального закону підлягає застосуванню у конкретному випадку?

Пленум Верховного Суду України у Постанові №13 від 23.12.2005 р. (п.26) зазначив: «Суди мають урахувати, що ст. 257 КК України, яка містить законодавче визначення поняття бандитизму, не передбачає ні якихось конкретних цілей вчинюваних бандою нападів як обов'язкової ознаки складу цього злочину, ні відповідальності за вчинення її членами під час нападу злочинних діянь, які утворюють самостійні склади злочинів (крім відповідальності за організацію банди, участь у ній та у вчинюваних нею нападах). Тому в таких випадках судам належить керуватися положенням ст. 33 КК, згідно з яким за сукупності злочинів кожен із них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК» [2].

Зазначена Постанова не конкретизує, які саме злочинні дії, що здійснюються членами банди у ході нападів, утворюють самостійні склади злочинів. На нашу думку, Постанова передбачає, що будь-які дії учасників банди, які законодавець закріплює як злочинні мають бути розглянуті у якості самостійних злочинів.

Отже, не можуть бути кваліфіковані за сукупністю ст. 257 КК та статей КК України, які передбачають відповідальність за скоєння відповідних діянь, адже потребують окремої кваліфікації, дії членів банди у процесі нападу з метою заволодіння чужим майном, поєданого із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства(розбій), вимога передачі чужого майна... з погрозою насильства (вимагання), вбивство тощо [3, с. 11].

Втім, необхідно зазначити, що оскільки озброєність є обов'язковою, конститутивною ознакою бандитизму, протиправне носіння, зберігання, придбання зброї, її ремонт, які здійснюються учасниками банди, не варто кваліфікувати нарівні з бандитизмом як скоєння самостійних злочинів.

З іншого боку, під час здійснення бандою інших протиправних діянь, крім нападів та придбання, зберігання зброї (наприклад, під час здійснення таємного викрадення чужого майна), необхідно зробити висновок про наявність у діях членів банди сукупності

злочинів, які мають бути кваліфіковані окремо. У разі якщо сукупність злочинів відсутня, ми звертаємось до конкуренції норм КК України. Зазначена ситуація породжує питання щодо надання переваги тій чи іншій нормі.

Задля вирішення цієї проблеми кримінальним законодавством встановлено низку правил, які, на жаль, у конкретному випадку можуть суперечити одне одному. Так, наприклад, визнається пріоритет спеціальної норми над загальною, норми, яка передбачає неодмінне настання шкідливих наслідків над нормою, що передбачає відповідальність за самі протиправні дії. У зв'язку з наявною невизначеністю з'являються вказівки на додаткові критерії, наприклад, тяжкість конкретного діяння, скоєного під час бандитського нападу тощо.

Зважаючи на викладені вище обставини, ми пропонуємо, Пленуму Верховного Суду України прийняти Постанову «Про деякі питання практики застосування конкурентного законодавства під час розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями», у якій детально регламентувати підхід застосування конкуренції норм та визначити, якій із норм віддавати перевагу у конкретних випадках.

Допоки ці пропозиції не реалізувалися на практиці, на наш погляд, найбільш вдалим у сучасних умовах є підхід, у межах якого усі дії, здійснені бандою під час нападу, крім вбивства, а також протиправних дій членів банди зі зброєю (придбання, зберігання) повинні розглядатися як складова частина об'єктивної сторони бандитизму. Втім, вбивство, скоєне бандою під час нападу, повинно бути кваліфіковано нарівні з бандитизмом за ч.2 ст. 115 КК України.

На сьогоднішній день у наукових колах значна увага приділяється аналізу позицій щодо необхідності ліквідації ст. 257 (бандитизм) із Кримінального кодексу України. У період останніх двох років виявлено 3 особи, засуджені за бандитизм (ст. 257 КК України), проте вирок відносно них законної сили так і не набрав. На наш думку, зазначена статистка є певним підґрунтям для підтримки точки зору з приводу вилучення зазначеної норми із КК України.

Таким чином, проаналізувавши важливі питання щодо кваліфікації бандитизму, ми прийшли до висновку, що на сучасному етапі бандитизм є складною, соціально-негативною загальнолюдською проблемою, яка потребує негайного вирішення. Правильна

кваліфікація та встановлення ознак, які характеризують бандитизм дозволяє уникнути помилок у слідчо-судовій практиці та вести ефективну боротьбу із цим небезпечним злочином проти громадської безпеки. Проте у правозастосовній діяльності все ще виникає низка запитань з приводу кваліфікації бандитизму та суміжних складів злочинів, відповіді на деякі з яких ми спробували надати у своїй науковій роботі.

Список використаної літератури

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 із змін., внес. згідно із законами України : за станом на 07.03.2018. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Назва з екрана.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 №13 Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>. – Назва з екрана.
3. Бедриківський В. В. Кримінологічна характеристика та заходи запобігання бандитизму [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. В. Бедриківський. – К., 2010. – 22 с.